

מדד "מאה" יצואני הסחורות המובילים בתעשייה הישראלית

רבעון ראשון 2008

א. רקע כללי

מדד היצואנים המובילים בתעשייה בישראל נועד להוות חיישן ראשוני לזיהוי שינויים בייצוא הסחורות בישראל. בניית המדד ומעקב אחר התפתחותו לאורך זמן נועדה לקדם שתי מטרות מרכזיות: **ראשית**, הספקת מידע רצוף, שוטף ועדכני על התפתחות הייצוא של היצואנים המובילים בישראל שנועדה לקדם שורה של נושאים כדלקמן: א) להעמיק את ההבנה במשתנים הקובעים את התפתחות הייצוא ברמת החברות, אזורי סחר, סוגי סחורות והסכמי סחר בין המדינות.

ב) לסייע למשרד לגבש את מדיניותו ביחס לכווני הייצוא העדיפים בכלל והתמיכה בחברות המייצאות בפרט ג) לאתר חסמים ושינויים מתהווים במגמות ההתפתחות של ייצוא הסחורות של מאה היצואנים הגדולים.

שנית, לסייע למשרד בייזום ובבניית תוכניות וכלים להגברת הייצוא בקרב חברות מייצאות בהתבסס על הניסיון שנצבר לגבי היצואניות המובילות. המדד נבנה על בסיס קבצי נתוני הייצוא של מאה היצואנים המובילים בישראל המתבסס על דיווח של רישומי המכס משנת 2005 היצואנים המובילים מהווים בשנים האחרונות כ 67% מכלל ייצוא הסחורות בתעשייה בישראל, וכ- 30% מכלל הייצוא של סחורות ושירותים בישראל. המדד ילווה בשנים הבאות מדי רבעון את נתוני התפתחות הייצוא בחמישה התחומים הבאים:

- סך הייצוא -סך הייצוא של מאה היצואנים המובילים בכל רבעון.
- ייצוא לפי רמה טכנולוגית - טכנולוגיה עילית¹ טכנולוגיה מעורבת עילית² טכנולוגיה מעורבת מסורתית³ טכנולוגיה מסורתית⁴.
- הייצוא לפי שלשה אזורים סחר מרכזיים – אירופה, צפון אמריקה ואסיה
- הייצוא לפי גודל מפעל -עד 500 עובדים, 501 עד 1,000 עובדים, ומ- 1,001 עובדים ויותר.
- הייצוא למדינות יעד שהמשרד מבקש לקדם: ברזיל, הודו, וייטנאם, מקסיקו, סין, קוריאה ורוסיה.

¹ לפי הגדרת למ"ס. טכנולוגיה עילית כוללת: מכונות למשרד ומחשוב (30), רכיבים אלקטרוניים (32), כלי טייס (355), ציוד תקשורת אלקטרוני (33), ציוד לבקרה ולפיקוח (34), תרופות (245).

² לפי הגדרת למ"ס. טכנולוגיה מעורבת עילית כוללת: כימיקלים וזיקוק נפט למעט תרופות (23)

, 355, 358). ציוד ומנועים חשמליים, (31) ציוד הובלה לנמ"א (358) כלי רכב מנועיים (35) להוציא 353

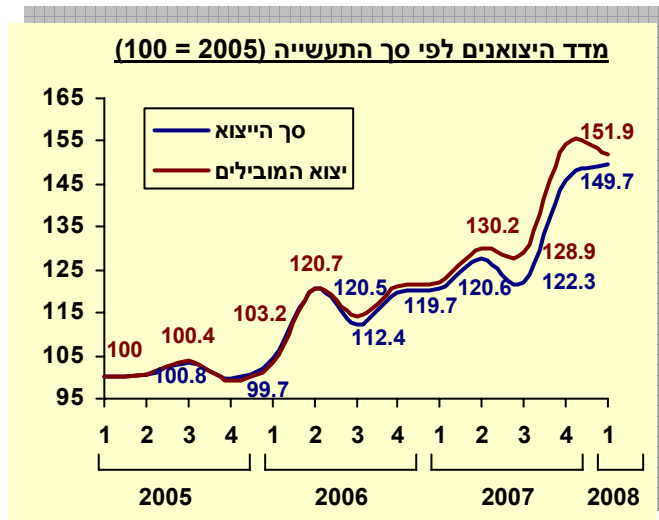
³ לפי הגדרת למ"ס. טכנולוגיה מעורבת מסורתית כוללת: כרייה וחציבה, (10,11,12,13) גומי ופלסטיק, (25) מינרלים אל מתכתיים, (274), (26) מוצרי מתכת, (28) כלי שיט, (353) תכשיטים וצורפות, (38, 272) מתכות אל ברזליות ויקרות (271, 273) מוצרי ברזל ופלדה. (270) מוצרים לנמ"א (39)

⁴ לפי הגדרת למ"ס. טכנולוגיה מסורתית כוללת: מזון, משקאות וטבק, (14,15,16) טקסטיל, הלבשה ועור, (17,18,19) נייר, דפוס ומוצרי, (21,22, 36). מוצרי עץ ורהיטים (20)

ב. מדד מאה היצואנים המובילים

מדינת ישראל

סך הייצוא של מאה היצואנים המובילים ברבעון הראשון של 2008 עמד על 6.53 מיליארד \$, בהשוואה ל 6.37 מיליארד \$ ברבעון הקודם ו-5.27 מיליארד דולר ברבעון המקביל אשתקד. על פי הנתונים הללו עלה סך הייצוא בקרב מאה היצואנים המובילים בישראל ברבעון הראשון בכ-2.6% ביחס לרבעון הקודם וב-24.1% ביחס לרבעון המקביל ב-2007.

העלייה במדד ברבעון הראשון היא מזערית בהשוואה לעליות התלולות שנרשמו בשני הרבעונים הקודמים.

יש לציין כי הייצוא הכללי ירד מ-9.9 מיליארד \$ ברבעון הקודם ל-9.7 מיליארד \$ ברבעון הראשון.

קצב הגידול השנתי של מדד המובילים משנת הבסיס 2005 עמד על 14% דהיינו קצב מעט איטי יותר מאשר הגידול בכלל הייצוא התעשייתי ללא יהלומים, שעמד על 14.5%.

מספר תופעות ראויות להתייחסות מיוחדת בתוצאות הרבעון הראשון של 2008:

- הייצוא התעשייתי של המובילים עלה ברבעון הראשון של 2008 בניגוד לייצוא הכללי שירד.
- הירידה (אמנם מזערית) בייצוא הכללי ברבעון הראשון של 2008 "שוברת" את המגמה הרב שנתית של גידול בייצוא ברבעון הראשון, בכל שנה.
- הייצוא לאירופה שומר על גידול עקבי ללא תנודות בכל הרבעונים, גידול של 7% לעומת רבעון קודם וגידול של 33% לעומת רבעון מקביל בשנת 2007. לעומתו, הייצוא לארה"ב "מתנדנד", וברבעון הראשון הוא יורד לעומת הרבעון הקודם ב-3% וגבוה מרמת הייצוא ברבעון המקביל בשנת 2007 רק ב-7.7%.
- בכל האזורים והמדינות רמת הייצוא ברבעון הראשון הגיעה לרמה גבוה יותר מאשר ברבעון המקביל ב-2007 למעט שתי מדינות (אזורי סחר): סין ומרכז אמריקה. (פירוט בהמשך).
- למרות שהייצוא בכללו הגיע להיקף הגדול ב-24% מהיקפו ברבעון מקביל ב-2007 היקף מוצרי הטכנולוגיה המסורתית ירדה מרמתה ברבעון המקביל אשתקד בכ-10%. גם במוצרי הטכנולוגיה העילית הייתה ירידה לעומת רבעון קודם, והיקפו גבוה רק ב-4.5% מרמתו ברבעון המקביל אשתקד.
- בולט בהתרחבותו הייצוא במוצרי הטכנולוגיה מסורתית מעורבת שעלה ב-14.5% ברבעון הראשון לעומת הקודם, וב-68% לעומת רבעון מקביל אשתקד. ייתכן שעלייה זו נובעת מעליית מחירים תלולה במוצרים אלו.

- במדינות היעד בולט הגידול בייצוא לברזיל, ב- 30% לעומת רבעון קודם וב- 170% לעומת רבעון מקביל אשתקד. (פרטים בהמשך).

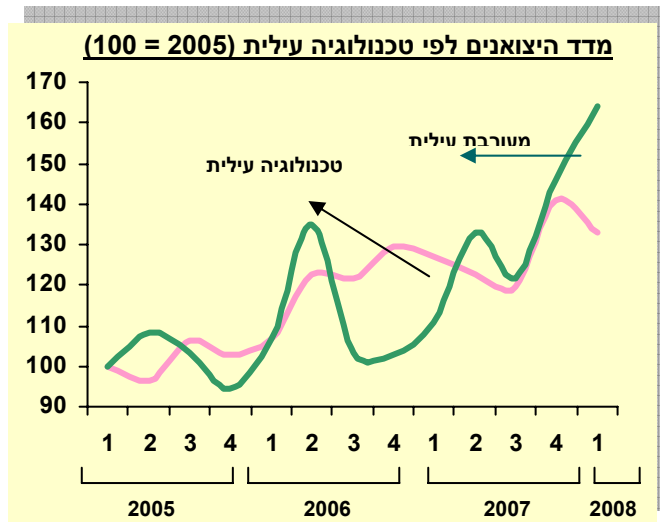
ניתן לייחס תופעות אלו למספר גורמים:

- החלשות הדולר הינה תמריץ שלילי לייצוא לארה"ב.
- החברות המובילות צמצמו את היצוא לשוק הצפון אמריקאי ב- 60 מיליון \$ לעומת הרבעון הקודם, אך הן הצליחו להגדיל הייצוא בשווקים האחרים בסכום של כ- 225 מיליון \$ (מתוכן כ- 116 מיליון \$ הגדלת ייצוא שלא סווג לארצות יעד).
- עליה בביקוש במוצרים המיועדים לשוק הביטחוני הצמצום בייצוא הכללי נבע אפוא רובו ככולו מהיצואנים הקטנים שמצד אחד לא יכלו לספוג את ירידת ערך הדולר ומצד שני אין להם היכולת להתארגן ולנתב הייצוא לשווקים אלטרנטיביים. יצואנים אלו צמצמו ייצואם לארה"ב בפרט, ואף ייתכן שחדלו לייצא לשוק זה בכלל.
- במקביל לשינויים לעיל חלה גם ירידה גדולה במספר היצואנים שייצאו מעל 50 אלף דולר שנתי (12.5 ברבעון הראשון) מ- 4,902 חברות בסוף 2007 ל- 4,620 ברבעון הראשון בשנת 2008.
- האטת הגידול בייצוא ברבעון הראשון מבטאת כנראה, את השפעת הירידה בשער החליפין הממוצע של השקל מול הדולר שעמד על 3.94 ברבעון הקודם, על 4.22 ברבעון המקביל אשתקד, וירד ל- 3.66 ברבעון הראשון של 2008.

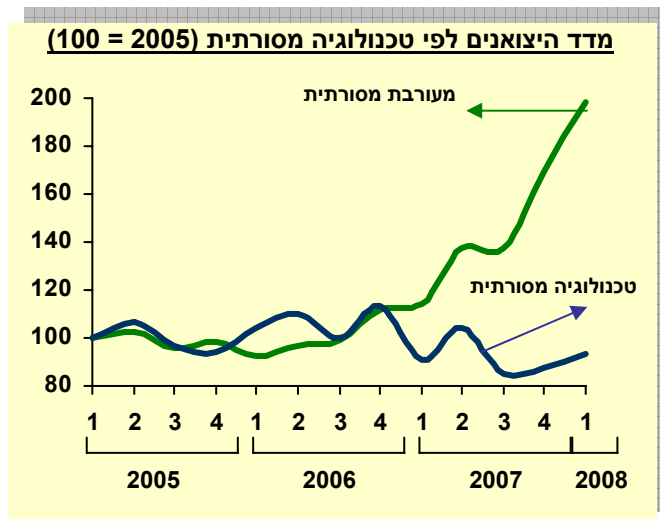
המדרג לפי רמה טכנולוגית

ברבעון הראשון עמד הייצוא בענפי הטכנולוגיה העילית על 3.41 מיליארד דולר, דהיינו 49% מסך הייצוא, של מאה היצואנים המובילים. הייצוא בתחום הטכנולוגיה המעורבת - עילית היווה כ- 25% מייצוא מאה הגדולים ועמד על 1.64 מיליארד דולר. בענפי הטכנולוגיה המסורתית והמעורבת מסורתית הייצוא היווה 26% והסתכם ביחד לכ 1.7 מיליארד דולר, ומהם 178 מיליון דולר בתחום הטכנולוגיה המסורתית. בתחום **הטכנולוגיה העילית** ירד הייצוא ב 6% ברבעון הראשון לעומת הרבעון הקודם, היקף הייצוא הגיע כמעט לרמתו ברבעון המקביל אשתקד. שיעור הגידול ברבעון הראשון לעומת המקביל לו בשנת 2007 היה רק 4.7%, כאשר בענפי התרופות, ציוד ובקרה חל גידול של 23 ו- 18 אחוזים בהתאמה, ותרמו את עיקר הגידול. ענף הרכיבים האלקטרוניים ירד ב- 20% לעומת רבעון ראשון של 2007. חלקן של כלל מוצרי העילית בסך הייצוא ברבעון הראשון ירד מ- 60% ברבעון המקביל ב-2007 ל- 49% בקבוצת מאה המובילים, ומ- 47% ל- 42% בכלל היצואנים. בהסתכלות שנתית עלה מדד הייצוא בקבוצה זו ל-133 בהשוואה לשנת הבסיס 2005 (100).

המדד בתחום ענפי **הטכנולוגיה המעורבת עילית** מראה עלייה של 12.5% בייצוא ברבעון הראשון לעומת הרבעון הקודם, וגידול של 49% לעומת התקופה המקבילה בשנת 2007. התחום ממשיך עלייה רצופה ומשמעותית מהרבעון השלישי של 2007.

התרומה העיקרית לגידול היא של ענף הכימיקלים עם גידול של 47% לעומת תקופה מקבילה אשתקד. בהסתכלות שנתית עלה מדד הייצוא בקבוצה זו ל- 164.1 בהשוואה לשנת הבסיס 2005 (100).

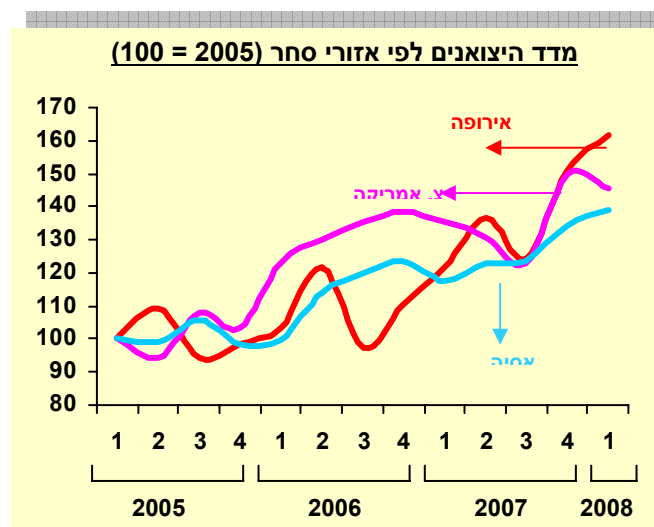
המדד בתחום הטכנולוגיה המסורבת מסורתית מראה עלייה מרשימה של 14% לעומת הרבעון הקודם, וגידול של 68% לעומת התקופה המקבילה בשנת 2007. התחום ממשיך עלייה רצופה מהרבעון הראשון של 2006 ומשקלו בייצוא מאה המובילים הגיע ל- 23% המהווה שיא כל הזמנים לתחום זה. בהסתכלות שנתית עלה מדד הייצוא בקבוצה זו ל-198 בהשוואה לשנת הבסיס 2005 (100).

בתחום הטכנולוגיה המסורתית ירד הייצוא ב 5% ברבעון הראשון לעומת הרבעון הקודם, וב- 9% לעומת התקופה המקבילה בשנת 2007. היקף הייצוא הגיע כמעט לרמתו ברבעון הרביעי של 2005. בהסתכלות שנתית ירד מדד הייצוא בקבוצה זו ל- 93.4 בהשוואה לשנת הבסיס 2005 (100). משקלו בייצוא מאה המובילים הגיע ל- 2.7% המהווה נקודת שפל של כל הזמנים לתחום זה. כפי שנאמר לעיל, תחום הטכנולוגיה העילית המיוצג ע"י 53 יצואנים מתוך המאה המובילים בתעשייה, הביא הפעם, לנסיגה בייצוא חרף העלייה המרשימה בייצוא של הטכנולוגיות המסורבות בתקופה הנידונה. בהשוואה לרבעון הראשון של 2007 קטן חלקם של מוצרי העילית מסך הייצוא בכל המרכיבים חוץ מתרופות ששמר על חלקו (10% מכלל הייצוא). המרכיבים: מכונות למשרד, רכיבים אלקטרוניים, כלי טיס, ציוד תקשורת אלקטרוני, ציוד בקרה ופיקוח, ירדו מ 3,6,6,11,13 אחוזים ל- 2,4,4,9,12 בהתאמה, מכלל הייצוא.

סך הייצוא (מדד מאה היצואנים) עלה ברבעון הראשון ב- 24.1% בהשוואה לרבעון המקביל אשתקד. תרומת ארבע הטכנולוגיות למדד היא 4.7%, 48.6%, 67.6%, 9% - בהתאמה. המשקל הגבוה של חברות הטכנולוגיה העילית בקבוצת מאה המובילים, מיתנה את הגידול של המדד.

85.1% מכלל ייצוא מאה היצואנים המובילים יועד לשלשה גושי הסחר: אירופה, צפון אמריקה ואסיה. ברבעון הראשון של שנת 2008. זהו המשך החלשות מעמדם של גושי סחר אלו לאחר שברבעון קודם הם היוו כ- 85.2% מייצוא זה. וברבעון מקביל אשתקד הם היוו כ- 88.1% ובשנת 2007 כולה הם היוו 86.3% מסך הייצוא של מאה היצואנים המובילים. לחילופין, ניתן לומר כי חלקם של שאר האזורים נמצא בתהליך של גידול שהגיע ברבעון הראשון של 2008 לשיעור של 14.9% מסך הייצוא של מאה המובילים. בהמשך לכך עולה כי בשנת 2007 כולה הייצוא לאירופה הינו הגדול ביותר, ומהווה כ- 43.7% מבין שלושת הגושים, יותר מאשר לצפון אמריקה אשר עמד על כ- 38.5% והייצוא למדינות אסיה המהווה כ- 17.8% מבין שלושת גושי יעדים אלה. ברבעון הראשון גדל חלקה של אירופה וקטן חלקה של צפון אמריקה. שיעורי הייצוא בין שלושת גושי הסחר: אירופה, צפון אמריקה ואסיה היו 46.3%, 36.4%, 17.4% בהתאמה.

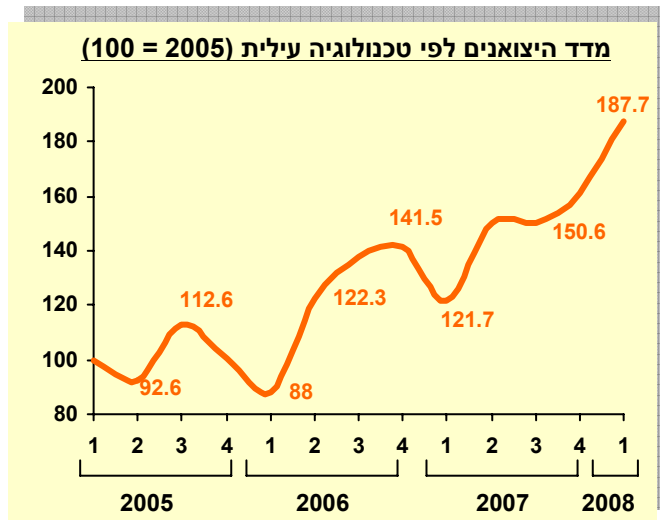
בהסתכלות רבעונית ניכרת העלייה בייצוא לאירופה 7.1% לעומת הרבעון הקודם וב- 35% לעומת הרבעון המקביל בשנה הקודמת. בולטת הירידה בשיעור 3% בייצוא המובילים לצפון אמריקה בהשוואה לרבעון קודם, ובגידול מתון של 7% לעומת רבעון מקביל בשנה קודמת. כאשר הייצוא לאסיה עלה בשיעור מתון של 3.5% ביחס לרבעון הקודם ובשיעור של 18% ביחס לרבעון המקביל אשתקד. העלייה ביצוא לאירופה ברבעון הראשון חלה בעיקר בקבוצת ענפי הטכנולוגיה המסורתית - מעורבת (המהווה כ- 24% מהייצוא) בשיעור של 17.4% ביחס לרבעון הקודם, ובקבוצת ענפי הטכנולוגיה העילית מעורבת (המהווה כ- 40% מהייצוא) בשיעור של 6.2% ביחס לרבעון קודם.

כפי שתואר לעיל, ירד הייצוא לצפון אמריקה לעומת רבעון קודם. עיקר הירידה הייתה בקבוצת ענפי טכנולוגיה עילית (המהווה כ- 62% מהייצוא) בשיעור 13.5% בהשוואה לרבעון הקודם. ירידה זו התקזזה ע"י עלייה חדה בשיעור 57% לעומת רבעון קודם, בייצוא במוצרי קבוצת ענפי הטכנולוגיה המעורבת עילית (המהווה כ- 16% מהייצוא), באשר ליצוא לאסיה העלייה הייתה מתונה בכל סוגי הטכנולוגיות חוץ מהטכנולוגיה המסורתית, המהווה רק 2% מהייצוא לאסיה, בה הייתה ירידה של כ- 20% בהשוואה לרבעון הקודם.

ייצוא המובילים לאוקיאניה, למצרים ואפריקה, הוכפל ברבעון הראשון של 2008 לעומת הרבעון האחרון, הייצוא לדרום אמריקה עלה ב- 83%, הייצוא לדרום אפריקה (דרום לסהרה) עלה רק ב- 6% ברבעון, ואילו הייצוא למרכז אמריקה ירד בשיעור של 32% בהשוואה לרבעון הקודם.

במסגרת מדיניות מינהל סחר חוץ של משרד התמ"ת ובהתבסס על ניתוחים כלכליים של מכון הייצוא

הישראלי, הוגדרו מספר מדינות יעד להגדלת הייצוא בהתבסס על פוטנציאל הסחר הקיים בארצות אלה, וכן על פי שיקולים אסטרטגיים אחרים. למעשה מדובר בשבע מדינות היעד הבאות: ברזיל, הודו, וייטנאם, מקסיקו, סין, קוריאה ורוסיה.

סך הייצוא למדינות היעד בקרב מאה המובילים הגיע ל-866 מיליון דולר המהווה כ-13.3% מסך הייצוא שלהם. זהו שיעור גידול של 16% בהשוואה לרבעון קודם ו-54% בהשוואה לרבעון מקביל אשתקד.

בחינת התרומה לפי מדינות מעלה כי כל המדינות פרט לסין תרמו לגידול המדד ביחס לרבעון קודם בין מדינות היעד, סין שהובילה בהיקף הייצוא ב-2007 נסוגה למקום הרביעי תוך צמצום של 5% בייצוא ב-2008, בהשוואה לרבעון קודם, וצמצום ב-16% לעומת רבעון מקביל. 76% מהייצוא לסין הוא בתחום מוצרי הטכנולוגיה העילית.

דרום קוריאה עם עליה בהיקף הייצוא של-55 מיליון דולר ברבעון הראשון של 2008, זהו שיעור גידול של כ-35% לעומת רבעון קודם ו-65% לעומת רבעון מקביל, כאשר מרבית המוצרים הם מוצרי טכנולוגיה עילית (89%).

במקום השני, ברזיל, עם עליה מ-162 ל-211 מיליון דולר, ושיעור גידול של 30.2% לעומת רבעון אחרון ו-170% לעומת רבעון מקביל. המוצרים המובילים הם מוצרי הטכנולוגיה המסורתית מעורבת (76%) במקום השלישי, הודו, עם עליה מזערית של 3.5% ברבעון האחרון להיקף של כ-170 מיליון דולר. כאשר 40% הם מוצרי עילית ו-51% הם מוצרי טכנולוגיה מסורתית מעורבת. אחריהן, רוסיה, מקסיקו וייטנאם עם שיעורי גידול של 10.2%, 3% ו-86% בהתאמה.

מבחינת מגוון המוצרים, דרום קוריאה בעלת שיעור הגידול הגבוה של 35%, מייבאת מישראל בעיקר מוצרי עילית (89%), סין כ-76% עילית ו-17% מעורבת מסורתית, ברזיל עם מגמה של הקטנת מרכיב מוצרי עילית מ-20 ל-11% והרחבת מוצרי טכנולוגיה מעורבת מסורתית מ-54% ל-76%.

ראויה לציון וייטנאם עם גידול של 150% במוצרי המסורתית מעורבת (90%), וכן יש לציון את רוסיה שבה הרכב המוצרים המסורתיים הוא הגבוה ביותר מכל המדינות (22%).

המדד לפי גודל החברה באונימי מספר המועסקים

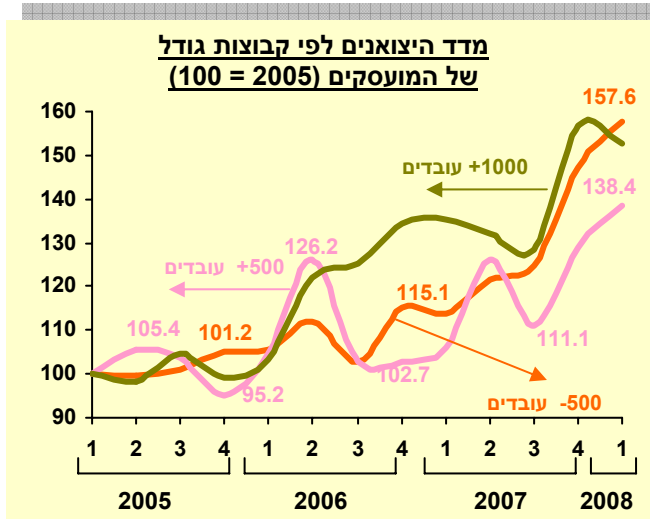
בחינת הייצוא לפי גודל המפעל (הנמדד על פי מספר מועסקים), מאפשרת ללמוד על השונות בהתנהגות החברות הגדולות לעומת הייצואניות הקטנות.

המפעלים הגדולים המעסיקים מעל ל 1,000 עובדים ייצאו בסכום כולל של כ- 2.8 מיליארד \$ ברבעון הראשון של 2008 (היוו 43.6% מכלל הייצוא של מאה הייצואנים המובילים). מפעלים המעסיקים בין 500 ל- 1,000 עובדים ייצאו בסכום של 1.8 מיליארד \$ (27.6%) ואילו המפעלים הקטנים יותר המעסיקים עד 500 עובדים ייצאו בסכום כולל של 1.7 מיליארד \$ (28.8%) ברבעון הראשון של 2008 עלה

המדד בשתי הקטגוריות הנמוכות בשיעור של 7 ו- 7.5 אחוזים בהתאמה, בהשוואה לרבעון הקודם, ובשיעור 38.4 ו- 30.8 בהשוואה לרבעון מקביל אשתקד. בקטגוריה השלישית, החברות הגדולות, ירד המדד ב-2.8% בהשוואה לרבעון קודם ועלה ב-12.7% בלבד בהשוואה לרבעון המקביל אשתקד.

בהשוואת כל שנת 2007 ניכרת מגמת צמצום חלקם היחסי של המעסיקים הגדולים (מעל אלף מועסקים) שהיוו בסוף 2007 כ- 45.9% מסך הייצוא, דבר המשקף את התרחבות

מעגל החברות הבינוניות וצמצום בריכוזיות הייצוא הישראלי בשנה האחרונה.

נספח א. התפתחות ממוצע רבעוני של שערי החליפין של הדולר והיורו מרבעון ראשון בשנת

2005

1/05	2/05	3/05	4/05	1/06	2/06	3/06	4/06	1/07	2/07	3/07	4/07	1/08	
100	98.3	101.1	103.5	104.1	100.5	97.8	94.9	93.9	91.0	93.3	87.9	81.5	דולר
100	99.5	99.1	99.0	100.6	101.5	100.2	98.4	99.0	98.7	103.0	102.3	97.3	יורו